

Olkusz (Pomorzany), grodzisko i osada Stary Olkusz, XI-XIV w.

1. Kategoria

Osadnictwo, osada nieistniejąca

2. Położenie administracyjne

gm. Olkusz, pow. olkuski, woj. małopolskie

3. Współrzędne

50.28619 19.52681

4. Kod w dokumentacji

Olkusz-08-13

5. Data weryfikacji terenowej

5 maja 2016 r.

Fragment wałów i fosy grodziska

6. Opis

Grodzisko znajduje się około 3 km na zachód od centrum miasta, na tzw. Starym Olkuszu, w pobliżu drogi krajowej nr 94. Zachowała się sucha fosa oraz dobrze czytelne wały obronne. W centralnym punkcie grodziska wznoszą się ruiny najstarszej olkuskiej świątyni, kościoła pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela. Przypuszcza się, że w pobliżu tego miejsca, w lokalizacji bliżej nieustalonej, we wczesnym średniowieczu istniała położona przy szlaku handlowym z Krakowa do Wrocławia pierwsza osada olkuska.

W XIII wieku w rejonie Starego Olkusza zaczęło rozwijać się górnictwo (wydobycie galeny, tj. rudy ołowiu), które z czasem miało przynieść miastu bogactwo i znaczenie. Osada na Starym Olkuszu czasów tych jednak nie doczekała – w drugiej połowie XIII lub na początku XIV wieku została opuszczona, a miasto rozwinęło się ponownie na wschód od tego miejsca, wokół dzisiejszego rynku. Powody przeniesienia osady nie są do końca jasne. Mówi się między innymi o wyczerpaniu najbliższej położonych złóż galeny oraz o zasypaniu osady przez piasek nawiewany z terenów wylesionych na potrzeby górnictwa. Inną przyczyną mogły być zniszczenia wojenne spowodowane najazdem tatarskim z 1241 roku lub walkami polsko-czeskimi z początku XIV wieku. Jak pisze Olgerd Dziechciarz, *Potwierdzeniem dramatycznego końca osady Stary Olkusz były efekty prowadzonych tu w 1979 r. badań archeologicznych, podczas których stwierdzono ślady dużej pożogi. Odkryto też wówczas sporo gotyckiej kamieniarki okiennej, a także XIII-XIV w. ceramiki, grotty, bełty kuszy, strzemiona, zabytki srebrne i ołowiane a nawet część kręgosłupa jakiegoś nieszczęśnika z wbitym weń ostrzem sztyletu oraz kość piętową z ostrogą żelazną (mogą to być również dobrze pozostałości przykościelnego cmentarza, jak szczątki poległych w bitwie, która była kresem osady)*.*

7. Uwagi

Więcej o kościele św. Jana Chrzciciela – patrz osobna karta tego obiektu

8. Źródła i materiały

* Olgerd Dziechciarz, *Przewodnik po ziemi olkuskiej. Tom I, Gmina Olkusz*, Firma Neon, Olkusz 2002, s.226.

9. Dodatkowe fotografie obiektu

Fragment wałów i fosy grodziska

Ruiny kościoła św. Jana Chrzciciela